

JOGALKALMAZÁS

Ferge Zsigmond

Az Európai Bíróság ítélete a görög állam kontra Stefanos Stroumpoulis és társai ügyében

1991. november 19-én az Európai Bíróság Andrea Francovich és Daniela Bonifaci és társai kontra Olaszország ügyében immár klasszikusnak számító ítéletében fogalmazta meg a jogalkotásért való állami kártérítési felelősség feltételeit. E feltételek differenciálódásait a post-Francovich ítéleteiben pontosította. A további ügyek az egyedi esetek sajátos kérdésfelvetéseit mutatják.

Úgy tűnt, hogy „rendben mennek a dolgok, mennek a dolgok rendben”.

Az idő múltával az EuB a Symvoulio tis Epikrateias (Görög államtanács) –nak az Elliniko Dimosio kontra Stefanos Stroumpoulis és társai ügyében adott értelmezésével ismét a jogharmonizációs kötelezettség nem megfelelő módon történő teljesítésének alapkérdéseit feszegeti.

Az Európai Bíróság ítélete a görög állam kontra Stefanos Stroumpoulis és társai ügyében¹ a 80/987 irányelv helytelen átültetése tárgyában

1. Bevezetés, a kérdés elvi megközelítése

Az Európai Bíróság (a továbbiakban: Bíróság, EuB) több mint negyedszázada a Francovich-ügyben hozott ítéletével² (Francovich és társai ítélet, C 6/90 és C 9/90, EU:C:1991:428) a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkavállalók védelmére vonatkozó jogharmonizációs kötelezettség nem teljesítése kapcsán az állami kárfelelősség kérdésével szembesült. A Elliniko Dimosio (görög állam) kontra Stefanos Stroumpoulis és társai ügyben az EuB-nak olyan kár ügyében kellett határoznia, amelyet a károsult alperes munkavállalók azért szenvedtek el, mert a görög állam a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkavállalók védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1980. október 20-i 80/987/EGK tanácsi irányelvet (a továbbiakban: 80/987 irányelv, irányelv) a saját nemzeti jogába helytelenül ültette át.

A kérdés elvi megközelítése kapcsán „Először is emlékeztetni kell arra, hogy az EGK-Szerződés olyan sajátos jogrendszert hozott létre, amely a tagállamok jogrendszerébe illeszkedik, és kötelező bíróságokra nézve, amelynek alanyai nemcsak a tagállamok, hanem azok állampolgárai is, és a közösségi jog amellett, hogy a magán-

¹ Elliniko Dimosio kontra Stefanos Stroumpoulis, Nikolaos Koumpanos, Panagiotis Renieris, Charalampos Renieris, Ioannis Zacharias, Dimitrios Lazarou, Apostolos Chatziszotiriou C 292/14. sz. ügy ECLI:EU:C:2016:116, 2016. február 25.

² Francovich és társai ítélet, C 6/90 és C 9/90, EU:C:1991:428.

személyekre kötelezettségeket állapít meg, arra is szolgál, hogy számukra jogokat keletkeztessen, amelyek az őket megillető jogok összességének részévé válnak; e jogok nemcsak akkor keletkeznek, amikor a Szerződés ezeket kifejezetten előírja, hanem azokból a kötelezettségekből eredően is, amelyeket a Szerződés egyértelműen rögzít a magánszemélyek, a tagállamok és a közösségi intézmények számára³ ...az állandó ítélkezési gyakorlatból következően a hatáskörükön belül a közösségi jog rendelkezéseit alkalmazó nemzeti bíróságok feladata az, hogy biztosítsák e normák teljes körű hatályosulását, és védjék azokat a jogokat, amelyeket e normák a magánszemélyekre ruháznak.⁴ Ezen elvek egyértelmű alkalmazásának követelménye azonban – mint az alábbi jogeset is bizonyítja-, változatos ténybeli helyzetekben merülhet fel.

Az Elliniko Dimosio (görög állam) kontra Stefanos Stroumpoulis és társai ügyben⁵ a Symvoulío tis Epikrateias (Görögország államtanács,) előzetes döntéshozatal iránti kérelme a 80/987 irányelv értelmezésére irányult.

2. A tényállás

Málta 2004. május 1. óta az Európai Unió tagállama, a jogeset idején tagállami státusszal még nem rendelkezett, „harmadik ország”-nak számított.

Az alperesek Görögországban lakó görög tengerészek, 1994. július 14. én Pireuszban (Görögország) a la valettai (Málta) székhelyű Panagia Malta Ltd vel (a továbbiakban: Panagia Malta) szerződéseket kötöttek melynek értelmében máltai lobogó alatt közlekedő, a Panagia Malta társaság tulajdonában lévő tengeri körutazást végző hajókon való munkavégzésre alkalmazták őket.

A munkaszerződések olyan kikötést tartalmaztak, hogy a – a lobogó szerinti állam jogaként – a máltai jog az irányadó.

Időközben azonban a hajó bérletét felmondták, a hajót lefoglalták és mivel a munkavállaló tengerészek nem kaptak díjazást, 1994. december 15. én felmondták a szerződésüket.

A hajót 1995. június 7. ig tartották a pireuszi kikötőben, majd elárverezték.

A Monomeles Protodikeio Peireos (pireuszi elsőfokú egyesbíróság) marasztaló ítéletével arra kötelezte a Panagia Maltát, hogy az alapeljárás alpereseinek fizesse meg a díjazásuknak, a hajón való ételmezésük költségeinek, a szabadságok alatt folyósított juttatásoknak, valamint az elbocsátásuk esetén fizetett juttatásoknak megfelelő, kamatokkal növelt összegét. Emellett megállapította, hogy a hajó lobogója olcsó lobogó volt.⁶

³ Francovich és társai ítélet 31. pont, 26/62. sz., Van Gend en Loos-ítélet, a 6/64. sz. Costa-ítélet.

⁴ Francovich és társai ítélet 32. pont, Simmenthal SpA kontra az Európai Közösségek Bizottsága ítélet 243/78. sz. ügy ECLI:EU:C:1980:65, 16. pont, The Queen kontra Secretary of State for Transport, ex parte: Factortame Ltd és társai C-213/89.sz. ügy ECLI:EU:C:1990:257. 19. pont.

⁵ C 292/14. sz. Elliniko Dimosio kontra Stefanos Stroumpoulis, Nikolaos Koumpanos, Panagiotis Renieris, Charalampos Renieris, Ioannis Zacharias, Dimitrios Lazarou, Apostolos Chatziszotiriou ügy, ECLI:EU:C:2016:116.

⁶ Egyes hajótársaságok nem saját országuk, hanem idegen ország lobogója alatt hajóznak. Ezeknél a társaságoknál kedvezőbbek a költségek, ezért az ilyen országokat „olcsó lobogó államnak” is nevezik pl. Panama, Ciprus, Málta. Egyes országok előírják csak saját lobogójú hajókkal, fuvarozhatnak.

A Polymeles Protodikeio Peireos (pireuszi elsőfokú bíróság) Panagia Maltát fizetéseképtelenné nyilvánította. Bár a tengerészek a követeléseiket bejelentették, további pénzzé tehető vagyon hiányában a fizetéseképtelenségi eljárás keretében semmilyen kifizetésben nem részesülhettek.

Ezt követően az alperesek a Dioikitiko Protodikeio Athinon (athéni közigazgatási bíróság) előtt azt kérték, hogy a bíróság kötelezze a görög államot a polgári bíróság által kártérítés címén részükre megítélt összegek kifizetésére. E kérelmük alátámasztásaként azzal érveltek, hogy az állam – a 80/987/EGK irányelv megsértésével – nem tette meg a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a tengerjáró hajókon szolgálót teljesítő munkavállalók fennálló követeléseinek kifizetésére irányuló intézkedéseket.

A Dioikitiko Protodikeio elutasította a keresetet, miután megállapította, hogy a 80/987 irányelv rendelkezései nem terjednek ki a fizetéseképtelen munkáltatóval szemben fennálló olyan követelésekre, amelyek külföldi lobogó alatt közlekedő hajóra felvett, tengerjáró hajó legénységébe tartozó görög tengerészek által kötött szerződésekből erednek, továbbá azt is megállapította, hogy a jelen ügyben nem bizonyították, hogy a lobogó olcsó lobogó volt.

1999. október 11. én az alperesek a görög állam felelősségének megállapítása iránt keresetet indítottak a Dioikitiko Protodikeio Athinon (athéni elsőfokú közigazgatási bíróság) előtt, mivel a görög állam a tengerjáró hajók legénységei számára nem biztosított hozzáférést valamely garanciaintézethez, vagy ennek hiányában nem biztosított számukra az említett irányelvből eredővel azonos védelmet. A keresetüket elutasító bíróság határozata ellen az alperesek fellebbezéssel éltek.

Ítéletével a Dioikitiko Efeteio Athinon (athéni közigazgatási fellebbezési bíróság) az első fokú bíróság határozatát hatályon kívül helyezte, úgy ítélve meg, hogy – az ügyben a 80/987 irányelvet kell alkalmazni, mivel a Panagia Malta Görögországban végzett vállalkozói tevékenységet, ahol a tényleges székhelye volt, és hogy a hajónak ún. olcsó lobogója volt,

- a 80/987 irányelv nemzeti jogba való átültetésekor a görög állam helytelenül járt el azáltal, hogy az alperes munkavállalóknak, az irányelvben előírt védelmet⁷ nem biztosította. Megállapította, hogy az 1220/1981 törvényvonatkozó rendelkezése⁸ nem nyújtott az érintetteknek az irányelvből eredő védelemmel azonos védelmet.

- következésképpen a munkavállalók fennálló bérköveteléseit a görög államnak meg kell fizetnie.

A görög kormány felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a Symvoulío tis Epikrateias-hoz (államtanács). Anélkül, hogy megkérdőjelezné a Dioikitiko Efeteio Athi-

⁷ A 80/987 EGK irányelv kapcsán a tényállás időpontjára tekintettel hivatkozni kell a 80/987 irányelvnek a 2002. szeptember 23. i. 2002/74/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv általi módosítások előtti változatának a rendelkezéseire. A 80/987 irányelvet időközben hatályon kívül helyezte, illetve annak helyébe lépett a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkavállalók védelméről szóló, 2008. október 22. i. 2008/94/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

A preambulum (2) bekezdése: Az irányelv célja, hogy minimális szintű védelmet biztosítson a munkavállalóknak munkáltatójuk fizetéseképtelensége esetén. E célból kötelezi a tagállamokat egy olyan intézet létrehozására, amely szavatolja az érintett munkavállalók fennálló követeléseinek teljesítését.

⁸ A görög 1836/1989 törvény és a végrehajtása céljából kibocsátott 1/1990. köztársasági elnöki rendelet (FEK A' 1) a 80/987 irányelv átültetésének biztosítására irányult. A pireuszi kikötő üzemeltetőjére vonatkozó jogi szabályozást kiegészítő és módosító 1220/1981. törvény (FEK A' 296) 29. cikke.

nonnak a hajó tulajdonjogával rendelkező társaság tényleges székhelyére és az olcsó lobogóra vonatkozó megállapításait,

- vitatta a másodfokú bíróság értékelését is, azon részében, miszerint a tengerjáró hajók legénységére alkalmazandó görög szabályozás nem biztosít számukra a 80/987 irányelv által nyújtott védelemmel azonos védelmet.

- azt állította, hogy a 80/987 irányelv melléklete II. részének A) pontjában említett, „tengerjáró hajók legénysége” kizárólag a görög lobogó alatt közlekedő hajók legénysége, és semmilyen esetben sem azon olcsó lobogó alatt közlekedő hajók legénysége lehet, amelyek még ha kötődnek is Görögországhoz, nem állnak jogviszonyban a a Naftiko Apomachiko Tameio-val (a továbbiakban: NAT).

A görög állam kérelemével kapcsolatban a Symvoulio tis Epikrateias úgy vélte, hogy a megállapított tényállás az uniós jog értelmezésével kapcsolatos kérdéseket vetett fel. Az eset kapcsán különösen a nemzetközi szokásjogra, és az e rendelkezéseket tükröző az UNCLOS rendelkezéseire⁹ illetve egy korábbi ítéletre utalt, amelyben az EuB úgy ítélte meg, hogy a nemzetközi jog értelmében valamely hajónak főszabály szerint csupán egy nemzetisége van, azon államé, amelyben bejegyezték, így valamely tagállam nem kezelheti a saját lobogója alatt közlekedő hajóként azt a hajót, amelyet valamely harmadik államban már bejegyeztek, arra hivatkozva, hogy e hajónak valóságos kapcsolata van e tagállammal.¹⁰

Erre tekintettel a Symvoulio tis Epikrateias (államtanács) felfüggesztette az eljárást, és kérdéseket terjesztett előzetes döntéshozatalra az EuB elé.

3. Védelem a munkáltató fizetéseképtelensége esetén

A kérdés keretében az EuB-nak arról kellett határoznia, hogy valamely tagállam felelős e a 80/987/EGK irányelvből fakadó kötelezettségek teljesítéséért abban az esetben, ha a munkavállalókat olyan társaság alkalmazta tengerészként, amelynek hivatalos székhelye harmadik államban volt, a tényleges székhelye pedig az adott tagállamban, és amelyet e tagállam bírósága saját tagállami joga alapján fizetéseképtelenné nyilvánított.

Az EuB állandó ítélkezési gyakorlatának megállapításai szerint az irányelv szociális célja arra irányul, hogy valamennyi munkavállaló számára minimális szintű uniós védelmet biztosítson a munkáltató fizetéseképtelensége esetén a munkaszerződésből vagy munkaviszonyokból származó olyan fennálló követelések kielégítése révén, amelyek egy meghatározott időpont előtti időszak díjazását érintik.¹¹

Ebben az összefüggésben már többször hangsúlyozta, hogy a munkabér követelések jellegüknél fogva nagy jelentőségűek az érintettek szempontjából.¹² Az irányelv

⁹ United Nations Convention on the Law of the Sea Az ENSZ 1982. évi tengerjogi egyezménye (a továbbiakban: UNCLOS- egyezmény) 91, 92. és 94. cikk.

¹⁰ Anklagemyndigheden kontra Peter Michael Poulsen és Diva Navigation Corp. ítélet C 286/90, EU:C:1992:453.

¹¹ Maso és társai ítélet, C 373/95, EU:C:1997:353, 56. pont; Walcher ítélet, C 201/01, EU:C:2003:450, 38. pont; Tümer ítélet, C 311/13, EU:C:2014:2337, 42. pont. Ebben az összefüggésben az EuB többször hangsúlyozta, hogy a munkabér követelések jellegüknél fogva nagy jelentőségűek az érintettek szempontjából.

¹² Visciano ítélet, C 69/08, EU:C:2009:468, 44. pont

a „munkavállaló” és a „munkáltató” fogalmak meghatározása tekintetében a nemzeti jogra hivatkozik.

Valamely személy az irányelv hatálya alá tartozik, abban az esetben, ha a nemzeti jog alapján munkavállalónak minősül, illetve nem tartozik az irányelvben meghatározott valamely kizárási ok alá, és, ha e személy munkáltatója fizetésképtelen.¹³

A „fizetésképtelenséghez” megállapításához szükséges, hogy:

- az érintett tagállam törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezései olyan eljárásról rendelkezzenek, amely a munkáltató vagyona iránt, és amely célja a hitelezők követeléseinek együttes kielégítése,
- ezen eljárás keretében figyelembe lehessen venni a munkavállalóknak a munkaszerződésekből vagy a munkaviszonyokból származó követeléseit,
- az eljárás megindítását kérelmezzék, és
- a nemzeti rendelkezések szerint illetékes hatóság vagy határozzon az eljárás megkezdéséről, vagy állapítsa meg, hogy a munkáltató vállalkozása vagy üzeme végleg megszűnt, és hogy a rendelkezésre álló vagyontömeg nem elegendő az eljárás megkezdésének biztosítására.¹⁴

A munkavállalói minőséget illetően a tagállamok nem határozhatják meg szabadon a „munkavállaló” fogalmát úgy, hogy veszélyeztessék ezt a célt, és hogy az e tekintetben rendelkezésükre álló mérlegelési mozgásteret az említett szociális cél behatárolja, amelyet kötelesek tiszteletben tartani.¹⁵

„A „munkavállaló” fogalma nem értelmezhető az egyes tagállamokban alkalmazandó szabályok vagy elvek függvényében eltérő módon, mivel az uniós jogban önálló jelentéssel bír. E fogalom tágra értelmezendő, mint amely magában foglal minden személyt, aki valódi és tényleges munkát végez... A munkaviszony alapvető jellemzője az a körülmény, hogy valamely személy meghatározott ideig, más javára és irányítása alatt, díjazás ellenében szolgáltatást nyújt.”¹⁶

A tényállásban megjelölt szerződéssel alkalmazott tengerészek, a görög jog szerint munkavállalók voltak.

A tagállamok az irányelv hatálya alól kivételes esetekben és bizonyos feltételek mellett kizárhatják a munkavállalóknak az irányelv mellékletében felsorolt kategóriáit.¹⁷

A Panagia Malta fizetésképtelenségét görög bíróság által hozott ítélet állapította meg. Az alperes munkavállalók munkabér követeléseit, bár a fizetésképtelenséghez vezető eljárás keretében bejelentették azokat, értékesíthető vagyoni elemek hiányában nem lehetett kielégíteni.

Az EuB a Bizottság állításával szemben megjegyezte, hogy az irányelv által előírt munkabér követelések garanciáját attól függetlenül kell alkalmazni, hogy a hajót, amely az alperesek munkahelye volt, végül mely tengervizekre vitték volna hajózni. Ítélezési gyakorlatából nem következik, hogy az irányelv adta védelmet a tengeri területek nemzetközi jog szerinti státuszától függően korlátozni kellene.

¹³ Francovich és társai ítélet, 14. pont.

¹⁴ Francovich és társai ítélet, 18. pont.

¹⁵ Tümer ítélet, 42. és 43. pont.

¹⁶ Wahl főtanácsnok Iraklis Haralambidis kontra Calogero Casilli ügyben tett indítványa C 270/13. ECLI:EU:C:2014:2185, 24. pont.

¹⁷ Francovich és társai ítélet, 13. pont.

Az EuB nem adott helyt a görög kormány azon érvelésének, hogy, az irányelvet csupán az Unió területén végzett munkát magukba foglaló munkaviszonyokra kell alkalmazni, és akkor nem, ha az ilyen munkavégzésre valamely harmadik állam lobogója alatt közlekedő hajón kerül sor.

Az EuB rámutatott, hogy a tényállás értékelését nem befolyásolhatja az, hogy a munkaszerződések valamely harmadik állam joga alá tartoznak, továbbá az a körülmény sem, hogy az a hajó, az alperesek munkahelye, e harmadik állam lobogója alatt közlekedett. Nem befolyásoló körülmény továbbá az sem, hogy a munkáltató létesítő okirat szerinti székhelye ugyanebben a harmadik államban volt, végül az a körülmény sem, hogy az érintett tagállam nem követelhetette meg az ilyen munkáltatótól azt, hogy járuljon hozzá a garanciaintézet finanszírozásához.

Továbbá elutasította a görög kormányálláspontját, miszerint annak, hogy a hajó harmadik állam lobogója alatt közlekedett, és hogy a munkáltató székhelye ugyanezen harmadik államban volt, az a következménye, hogy a tényállás harmadik államokra nem terjed ki, így nem tartozik az uniós jog területi hatálya alá.

Az EuB ítélkezési gyakorlata szerint önmagában az a körülmény, hogy a munkavállaló a tevékenységét az Unió területén kívül gyakorolja, nem elegendő a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó uniós szabályok alkalmazásának mellőzéséhez, ha a munkaviszony megőrzi az Unió területéhez való kellően szoros kötődését.¹⁸ A tényállás szerint az alperesek és a munkáltatójuk közti munkaviszony az Unió területéhez kötődik. Az alperesek azon tagállam területén kötöttek munkaszerződést, amelynek lakosai voltak, olyan munkáltatóval, amelynek fizetésképtelenségéről e tagállam bírósága hozott határozatot, mivel a munkáltató ezen államban végzett vállalkozói tevékenységet, és tényleges székhellyel ott rendelkezett.

Az irányelv által bevezetett garancia, annak szociális célját figyelembe véve, a tengerészek munkaviszonya és az Unió területe közt fennálló kellően szoros kapcsolatot mutatja.

A görög kormány további állítása szerint az ítélkezési gyakorlat fényében értelmezett rendelkezéseket megsértenék, ha a 80/987 irányelvet úgy kellene értelmezni, hogy az általa bevezetett védelem megilleti az olyan munkavállalókat, akiket valamely harmadik államban székhellyel rendelkező társaság az ugyanezen harmadik állam lobogója alatt közlekedő hajón alkalmaz.¹⁹

Korábbi ítéleteire való hivatkozással²⁰ az EuB emlékeztetett arra, hogy a nemzetközi jog értelmében valamely hajónak főszabály szerint csupán egy nemzetisége van, azon államé, amelyben bejegyezték. Ennél fogva a valamely harmadik államban bejegyzett hajót²¹ nem lehet úgy kezelni, mint valamely tagállam nemzetiségével rendelkező hajót, azon oknál fogva, hogy e tagállammal valóságos kapcsolata van.

A legénység tevékenységére alkalmazandó jog nem e legénység tagjainak állampolgárságától függ, hanem azon államtól, ahol a hajót bejegyezték, illetve adott esetben azon tengeri övezettől, ahol e hajó található. E szabályt azonban a hajópa-

¹⁸ Bakker ítélet, C 106/11, EU:C:2012:328, 28. pont.

¹⁹ UNCLOS egyezmény 91, 92, és 94. cikk.

²⁰ Poulsen és Diva Navigation-ítélet, 13. pont.

²¹ A halászati erőforrások megővését biztosító egyes technikai intézkedésekről szóló, 1986. október 7-i 3094/86/EGK tanácsi rendelet 6. cikke (1) bekezdése b) pontja alkalmazása érdekében

rancsnokra és a legénység többi tagjára nem lehet azon egyetlen oknál fogva alkalmazni, hogy ők valamely tagállam állampolgárai.²²

Végül hangsúlyozta, hogy e rendelkezést nem lehet alkalmazni valamely harmadik államban bejegyzett hajóra:

- először is, ha nyílt vízen található, mivel az ilyen hajó ott főszabály szerint azon állam joga alá tartozik, amelyiknek lobogója alatt közlekedik,
- másodsor, ha valamely tagállam kizárólagos gazdasági övezetében hajózik, mivel ott a hajózás szabadságát élvezzi, és
- harmadszor akkor sem, ha valamely tagállam parti vizein kel át, mivel ezzel a békés áthaladáshoz való jogát gyakorolja,

ezzel szemben úgy ítélte meg, hogy alkalmazható e hajóra az ilyen rendelkezés, ha valamely tagállam belvizein vagy különösképpen kikötőjében található, ahol főszabály szerint ezen állam joghatósága alá tartozik.²³

Az EuB hozzátette még, hogy a 80/987 irányelv nem arra irányul, hogy a hajó fedélzetén található legénység által végzett tevékenységet szabályozza, hanem kizárólag az a célja, hogy megkövetelje minden egyes tagállamtól, hogy biztosítsák munkavállalóiknak – azoknak, akiket előzőleg hajó fedélzetén alkalmaztak – a fennálló munkabér követeléseik kifizetését, miután a munkáltatójukat e tagállamban fizetésképtelenné nyilvánították.

Az EuB további megállapításaiból nem tűnik ki, hogy a nemzetközi közjognak lennének olyan szabályai, amelyek kizárólag azon államnak tartanak fenn az ilyen garanciamechanizmus bevezetését, amelynek lobogója alatt a hajó közlekedik, kizárva azt, hogy ezzel a lehetőséggel az az állam éljen, amelynek területén a munkáltató tevékenységeinek tényleges székhelye található, és amely munkáltatónak fizetésképtelenségét ekképpen ezen állam bírósága állapítja meg.

Az UNCLOS kizárólagos joghatóságra vonatkozó szabályai arról a lehetőségről szólnak, amellyel valamely állam a lobogója alatt közlekedő hajón, „nyílt tengeren” rendelkezik. E szerint²⁴ minden állam ténylegesen gyakorolja joghatóságát és ellenőrzését a lobogója alatt közlekedő hajók igazgatási, műszaki és szociális kérdéseit illetően, továbbá, hogy minden állam – különösen – gyakorolja belső joga szerint a joghatóságot minden lobogója alatt közlekedő hajó, annak parancsnoka, tisztjei és legénysége felett a hajót érintő igazgatási, műszaki és szociális kérdések tekintetében.

Annak meghatározása során, hogy a munkaszerződésekre alkalmazandó jog mennyiben releváns, utalni kell arra, hogy a Római Egyezmény²⁵ rendelkezései csak a munkáltató és a munkavállaló közötti magánjogi jogviszonyokra irányadóak, míg a 80/987 irányelv által a munkavállalókra ruházott jogok a munkáltató fizetésképtelen-

²² Poulsen és Diva Navigation-ítélet, 18. és 20. pont.

²³ Poulsen és Diva Navigation-ítélet, 22, 29, 59. pont.

²⁴ UNCLOS 94. cikk (1) bekezdés és (2) bekezdés b) pont.

²⁵ A szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19. évi Rómában aláírt megnyitott egyezmény Római Egyezmény 10. cikke. A 3. cikk (1) bekezdése szerint:

„A szerződésre a felek által választott jog az irányadó.”

6. cikke szerint: „(1) A 3. cikk rendelkezései ellenére, munkaszerződés esetében a felek jogválasztása nem eredményezheti azt, hogy a munkavállalót megfosztják az azon jog kötelező szabályai által biztosított védelemtől, amely jogválasztás hiányában a (2) bekezdés alapján alkalmazandó lenne.

ségéből fakadó jogok és azon állam számára írják elő az irányelvben foglalt jogok biztosítását, amelyek területén a fizetéseképtelenségi eljárás megindult.

A görög állam járulékfizetéssel kapcsolatos álláspontját illetően az EuB rámutatott, hogy a görög állam nem követelheti meg a munkáltatótól, hogy fizessen járulékokat az irányelv által hivatkozott garanciaalapba, mivel az irányelv csak akkor irányozza elő a munkáltatók hozzájárulását a garancia intézetek finanszírozásához, ha azt az állami hatóságok teljes mértékben nem biztosítják. E kapcsolat fennállása bár szükséges, de lehetséges.

Az irányelv kifejezetten úgy rendelkezik,²⁶ hogy a garanciaintézetek fizetési kötelezettségei függetlenek a finanszírozáshoz történő hozzájárulás kötelezettségének teljesítésétől.

A görög tagállami bíróság a saját jogszabályai alapján a Panagia Malta fizetéseképtelenségéről arra tekintettel határozhatott, hogy e társaság tényleges székhelye e tagállamban volt. Amint azt Pedro Cruz Villalon főtanácsnok megjegyezte,²⁷ „... önmagában annak a körülménynek, hogy a görög állam vagy nem írta elő jogszabályaiiban, hogy az ilyen társaság köteles járulékokat fizetni, vagy nem intézkedett afelől, hogy e társaság tiszteletben tartsa az említett jogszabályokból folyó kötelezettséget, nem lehet az a következménye, hogy az érintett munkavállalókat az irányelv által bevezetett védelemtől megfosztja.”

Az EuB szerint a 80/987 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy – 1. cikke (2) bekezdésének esetleges alkalmazásának kikötésével – az alperesi munkavállalóknak, a tényállásbeli tengerészeknek,²⁸ lehetővé kell tenni, hogy miután a munkáltató társaságot az érintett tagállam bírósága ezen tagállam joga szerint fizetéseképtelenségnek nyilvánította, az e társasággal szemben fennálló munkabér követeléseiket illetően az irányelv által előírt védelemben részesüljenek.

4. Az „azonos védelem” kérdéséről

Az alperesi munkavállalókat illetően, az irányelv rendelkezése értelmében vett „ezen irányelvből származó védelemmel azonosnak” minősül az olyan védelem, mint amelyet a 80/987 irányelvet a görög jogba átültető 1220/1981 törvény²⁹ (1220/1981 törvény 29. cikke) ír elő arra az esetre, ha tengerészeket hagynak magukra külföldön.

A „tagállamok ezen irányelv hatályából kivételes esetekben kizárhatják a munkavállalók bizonyos kategóriáinak követeléseit a munkavállalók munkaszerződésének vagy munkaviszonyának sajátos jellege miatt, vagy egyéb garanciák olyan formáinak fennállása esetén, amelyek a munkavállalónak az ezen irányelvből származó védelem-

²⁶ 80/987 EGK irányelv 5. cikk c) pont.

²⁷ Elliniko Dimosio kontra Stefanos Stroumpoulis és társai C-292/14 sz. ügyben Pedro Cruz Villalon főtanácsnok indítványa 60. pont.

²⁸ Akik valamely tagállam lakosai, és akikkel ebben a tagállamban szerződött valamely harmadik államban létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező olyan társaság, amelynek azonban a tényleges székhelye az említett tagállamban található, abból a célból, hogy munkavállalókként dolgozzanak az e társaság tulajdonában lévő és az említett harmadik állam lobogója alatt közlekedő, tengeri körutazást végző hajó fedélzetén olyan munkaszerződés alapján, amely ugyanezen harmadik állam jogát jelöli ki alkalmazandó jogként. Elliniko Dimosio kontra Stefanos Stroumpoulis és társai C-292/14 sz. ügyben ítélet 71. pont.

²⁹ 8. sz. lábjegyzet.

mel azonos védelmet nyújtanak”, és az érintett munkavállalók kategóriáinak jegyzékét az irányelv melléklete tartalmazza.

E jegyzéknek a „Más garanciaformákkal rendelkező munkavállalókra” vonatkozó II. pontja a Görög Köztársaságot illetően a tengerjáró hajók legénységét foglalja magában.

Az EuB ítéletében kimondta, hogy az irányelv céljából, mind az általa tartalmazott lehetséges kivétel rendkívüli jellegéből az következik, hogy csak olyan védelem minősülhet vele „azonosnak”, amely, bár rendszerét és részletes szabályait tekintve eltér az irányelv által előírt szabályoktól, azonban a munkavállalóknak az irányelv által meghatározott alapvető garanciákat biztosítja.³⁰

Ez a védelem azonban csak akkor lép életbe, ha a tengerészeket külföldön magukra hagyják, és nem azáltal – miként az irányelv megköveteli –, hogy a munkáltató fizetéseketelenné válik. E rendelkezések nem írják elő a munkavállalók részére a fennálló követeléseik kifizetését, amely garancia pedig az irányelv alapvető célkitűzésének minősül.³¹

Az EuB szerint a tényállásbeli helyzetet úgy kell értelmezni, hogy, az alperes munkavállalók helyzetében nem minősül az irányelv értelmében vett „ezen irányelvből származó védelemmel azonosnak” az olyan védelem, mint a vizsgált nemzeti rendelkezés, - amelyet a 1220/1981 törvény³² (1220/1981 törvény 29. cikke) ír elő arra az esetre, ha tengerészeket hagynak magukra külföldön - mivel nem biztosít az irányelvből eredő védelemmel azonos védelmet.

5. Összegzés, a kötelezettségességéről

A 80/987 irányelv célja, hogy a munkavállalóknak a munkáltató fizetéseketelensége esetére, a tagállamokban hatályban lévő kedvezőbb rendelkezések sérelme nélkül biztosítson közösségi jogi minimumvédelmet. Ezért, a fennálló követelések kifizetésének biztosítására speciális garanciákat írt elő. A tagállamok kötelesek voltak az irányelvnek való megfeleléshez szükséges törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket 1983. október 23-ig hatályba léptetni.

A Görög Köztársaság az irányelvvel kapcsolatos átültetési kötelezettségének az 1836/1989 törvénnyel és a rendelkezéseinek végrehajtására kibocsátott 1/1990. köztársasági elnöki rendelettel tett eleget.³³

E szabályozás szerint, „Amennyiben görög lobogó alatt közlekedő vagy a tengerészek nyugdíjalapjával a Naftiko Apomachiko Tameio (a továbbiakban: NAT) szerződéses jogviszonyban álló külföldi hajókon szolgálatot teljesítő görög tengerészeket hagynak magukra külföldön, és ha a hajó tulajdonosa nem tartja tiszteletben a bérek, illetve az élelmezés területén alkalmazandó rendelkezéseket:

a) a tengerészek nyugdíjalapja a »Betegség és Munkanélküliség alapjából« legfeljebb háromhavi munkabérnek megfelelő összeget folyósít a kollektív megállapodásokban meghatározott késedelmes alapbérek és járadékok terhére;

³⁰ Bizottság kontra Görögország ítélet, C 53/88, EU:C:1990:380, 19. pont.

³¹ Bizottság kontra Görögország ítélet, C 53/88, 20. pont.

³² 8. sz. lábjegyzet.

³³ 1220/1981. törvény FEK A' 1 a.

b) a kedvezményezettek hazatéréséről a Tengerészotthon az alkalmazandó rendelkezéseknek megfelelően az utazási költségek kisebb jelentőségű tételei folyósítása révén gondoskodik.

Ez az eljárás nem kötelező azon tengerészre nézve, aki dönthet a szerződése fenntartása mellett, de ha a hazatérési költségeket megkapta, vagy a felajánlott jegyet elfogadta, a tengerész munkaszerződés a törvény erejénél fogva „azon oknál fogva megszűnik, hogy a hajó tulajdonosa magára hagyta a tengerészt külföldön”.

Az ellátás folyósítása a munkaviszonyból következő, vonatkozó követelések megszűnésével jár; az esetlegesen fennmaradó összeget a kedvezményezettek részére a munkáltatójuk, illetve a vele együttesen felelősek fizetik meg.³⁴

A fentiekből levonható következtetés, hogy a 80/987 irányelv nemzeti jogába való átültetésekor a görög állam nem járt el megfelelően, mivel tagállami szabályozása³⁵ (1220/1981 törvény 29. cikke) nem nyújtott az érintetteknek az irányelvből eredő védelemmel azonos védelmet. A görög szabályozás a védelem tartalmát tekintve az irányelv által előírt szociális védelem tartalmi elemeit meg sem közelíti.

Az EuB állandó ítélkezési gyakorlata szerint az a tagállam, amely határidőn belül nem hozza meg az irányelv által előírt végrehajtási intézkedéseket, erre magánszemélyekkel szemben nem hivatkozhat. Másik oldalról közelítve, minden olyan esetben, amikor egy irányelv rendelkezései tartalmi szempontból feltétlenek és kellően pontosak, ezekre a rendelkezésekre hivatkozni lehet az minden olyan nemzeti rendelkezéssel szemben, ami nem felel meg az irányelvnek, illetve akkor is, ha az irányelv rendelkezései olyan természetűek, hogy a magánszemélyek részére az állammal szemben érvényesíthető jogokat határoznak meg, miként jelen esetben is ez a helyzet.

Az EuB korábbi ítéleteiben már vizsgálta, hogy a 80/987 irányelvnek a munkavállalók jogait meghatározó rendelkezései feltétlenek és kellően pontosak-e.³⁶

Az eset kapcsán az a kérdés, hogy a görög államot azért mert az előírt határidőn belül az átültetés során a megfelelő helyett hibás intézkedéseket hozott lehet-e, kell-e a garancia kötelezettjének tekinteni.

Álláspontom szerint igen. Ha az irányelv rendelkezései kellően pontosak és feltétlenek akkor, a nemzeti bíróság el tudja dönteni, hogy az érintettet valóban az irányelv kedvezményezettjének kell-e tekintenie.

A tagállam megválaszthatja azt az időpontot, amelytől kezdve a követelések kifizetésének garanciáját biztosítani kell. Ennek során annak érdekében, hogy elérje az irányelv által előírt eredményt többféle eszköz közül is választhat. Ha a választott eszköz az irányelv által kitűzött cél elérésére nem, vagy csak kevésbé alkalmas, ezáltal nincs kizárva annak lehetősége, hogy a magánszemélyek a nemzeti bíróságokon olyan jogot, vagy jogokat érvényesítsenek, amely/amelyek tartalma - kizárólag csak az irányelv rendelkezései alapján, - kellő pontossággal meghatározható/ak.

Az irányelv által megkívánt eredmény a munkáltató fizetésektelensége esetén a munkavállalók követeléseinek kifizetésének garanciája. Pontos és feltétlen jelegén nem

³⁴ 1220/1981. törvény FEK A' 296. 29. cikke

³⁵ 34. sz. lábjegyzet.

³⁶ A vizsgálatnak három aspektusra kell kitérnie, meg kell határozni a rendelkezések által meghatározott garancia kedvezményezettjeit, e garancia tartalmát és a garancia kötelezettjét.

változtat, hogy a tagállamok számára a garancia meghatározásának módjára és összegének korlátozására nézve bizonyos mozgásteret biztosít.

Miként az EuB a Francovich- ítéletében megállapította, „a közösségi normák teljes érvényesülése kérdésessé válna, és az általuk biztosított jogok védelme gyengülne, ha a magánszemélyek nem juthatnának kártérítéshez abban az esetben, ha a közösségi jog tagállamnak betudható megsértése következtében jogsérelem éri őket³⁷ „az az elv, mely szerint az állam felelős a közösségi jog neki betudható megsértésével a magánszemélyeknek okozott károkért, szerves része a Szerződés rendszerének.”³⁸ A tagállamok e károk megtérítésére vonatkozó kötelezettsége levezethető a közösségi hűség, vagy „lojalitás” klauzulából³⁹ is. A kötelezettségek közé tartozik az is, hogy megszüntessék a közösségi jog megsértésének jogellenes következményeit.

Az EuB nemzeti bíróságnak adott válasza szerint a magánszemélyeket a 80/987 irányelv hibás átültetéséből származó károkat az állam köteles megtéríteni.

³⁷ Francovich-ítélet 33. pont.

³⁸ Francovich- ítélet 35. pont.

³⁹ EGK- Szerződés 5. cikk „ A tagállamok az e szerződésből, illetve a Közösség intézményeinek intézkedéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megteszik a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket. A tagállamok elősegítik a Közösség feladatainak teljesítését. A tagállamok tartózkodnak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti e szerződés célkitűzéseinek megvalósítását.”